

09.12.2022

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2021/510
Toplantı Tarihi/Sayısı : 9.11.2022/189
Karar Numarası : 2022/795
Başvuran : M. Y. Y.
Başvuran Vekili : --
Adres : --
Muhatap Kurum/Kişi : Bandırma 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres : --

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutulan başvuranın eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuru dilekçesi ve ekleri doğrultusunda, ulusal önleme mekanizması birimi tarafından incelemesi gerçekleştirilen başvuruda özetle;

a) ... Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının ... sayılı yazısında başvuran hakkında uzaktan eğitim almasına ve sınavlara girmesine ilişkin bir sakınca bulunmadığı ifadesinin yer aldığı,

b) Bandırma Ağır Ceza Mahkemesinin ... tarihli ve ... değişik İş sayılı kararında; Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nün 07.10.2020 tarihli Covid-19 Tedbirleri Kapsamında Uzaktan Eğitim Çalışmaları hakkındaki uzaktan eğitim sistemine yönelik yazısının 3'üncü maddesinde "*Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlü ve tutukluların mevzuatımız uyarınca örgün eğitime devam etmesinin mümkün olmadığı, ancak bu hükümlü ve tutukluların yine yukarıda zikredilen mevzuat hükümleri uyarınca görevli/kolluk nezaretinde sınava katılabilecekleri, bu nedenle de gerekli şartları sağlayanların salgın hastalık süresince uzaktan yapılacağı belirtilen sınavlara, sınavın teknik detayları içeriği ve formu da değerlendirilerek uygun görülmesi halinde bilgisayar sınıflarında kurum olanakları nispetinde katılabileceklerinden*" bahsedildiği, Bandırma 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının 23.11.2020 tarihli ve ... sayılı kararında hükümlü ve tutukluların internet ve bilgisayar kullanarak uzaktan eğitim derslerine ve sınavlarına katılımlarına izin verilmesi durumunda güvenlik bakımından risk oluşturacağı yönündeki değerlendirmesinin soyut nitelendirmelerden ibaret olduğu ve başvuranın çevrim içi sınavlara katılmasında bir sakınca bulunmadığı gerekçeleri ile başvuranın talebinin kabulü ile Bandırma İnfaz Hakimliği kararının 10.12.2020 tarihli ve ... esas ve ... karar sayılı kararının kaldırılmasına karar verildiği,

c) ... Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının olumlu cevabi yazısının, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nün 07.10.2020 tarihli Covid- 19 Tedbirleri Kapsamında Uzaktan Eğitim Çalışmaları hakkındaki uzaktan eğitim sistemine yönelik müspet yazısının ve Ağır Ceza Mahkemesinin başvuranın lehine olan kararının mevcut olmasına rağmen

İdarenin başvuranın 26.04.2021 ve 30.04.2021 tarihleri arasındaki sınavlarına girmesini engellediği ve dolayısıyla eğitim hakkının engellenmiş olduğu iddia edilmektedir.

3. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü yazılı görüşünde özetle:

a) Covid-19 dönemi öncesi üniversite öğrencisi olan mahpusların fiziki olarak sınavlara katılımlarının sağlandığını, başvuranın ... Üniversitesi Rektörlüğü tarafından başvuranın çevrim içi sınavlara katılmasının uygun görüldüğü,

b) Kurumda örgün üniversite öğrencisi olup çevrim içi eğitimlere ya da sınavlara katılma talebinde bulunan ve farklı üniversitelerde okuyan 6 mahpus bulunduğunu, Kurumun kalabalıklaşma sorunu nedeniyle zaman zaman personel eksikliği yaşandığını,

c) Eğitim amaçlı bilgisayar kullanımını sağlayabilecek bilgisayar, bilgisayar sınıfı ve altyapı imkânının bulunmadığını, başvuranın talep etmesi halinde sınavlara yüz yüze katılım sağlanması için gerekli başvuruyu yapabileceğinin kendisine bildirildiğini; ancak başvuranın böyle bir başvuru yapmadığını ifade etmiştir.

4. Bandırma 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu yazılı görüşünde özetle:

a) Cezaevlerinin çevrim içi sisteme geçiş için yeterli alt yapı, teknik donanım ve materyalinin olmadığını, bu yöndeki çalışmaların devam ettiğini, bununla birlikte Kurum personel sayısının yeterli olmadığını,

b) İdarenin makul nedenlere bağlı olarak aldığı kararlar ile uyguladığı kısıtlamaların güdülen meşru amaç ile başvurunun bireysel yararı arasında adil bir denge kurularak belirlendiğini, bu konuda idarenin takdir yetkisi olduğunu ve bu değerlendirmelerin başvuranın temel hakkının ihlali olarak görülemeyeceğini,

c) Ceza ve Tevkifevlerinde yeterli düzeyde teknik alt yapı internet tabanlı sınav imkanı bulunmaması sebebiyle 2019-2020 ve 2020-2021 eğitim öğretim yılı açık öğretim fakülteleri sınavlarının sivil öğrenciler için çevrim içi olarak, cezaevlerinde bulunan mahpuslar için hala fiziki olarak ve yüz yüze sınav yapıldığını, okulunun kabul etmesi halinde sınav evraklarının cezaevine gönderilmesi halinde sınavların fiziki olarak Kurumda yapılabileceğinin başvurana tebliğ edildiğini, başvuranın bu yönde bir talebi olmadığını ifade ederek ilgili İdare ve Gözlem Kurulu kararlarını, mahkeme kararlarını ve başvuranın sınava erişim yapamadığı için katılım sağlayamadığına ilişkin tutanakları Kurumumuza göndermişlerdir.

5. Başvuran muhatap Kurumların cevabi yazılarına ilişkin yazılı görüşünde ise özetle:

a) Muhatabın yazılı görüşünde başvuru dosyasına sunduğu tutanakların tarafına tebliğ ve tebellüğ edilmediğini, tutanaklarda kendi imzası olmadığını ve teknik arızadan dolayı çevrim içi sınav sayfasına bağlanılmadığı için sınavlara girememiş olduğu beyan edilse de aslında koğuştan hiç çıkartılmadığını ve kamera görüntüleri talep edilirse bu durumun görüleceğini,

b) Bandırma Ağır Ceza Mahkemesinin kendi lehine olan 08.01.2021 tarihli ve ... İşsayılı kararına rağmen sınavlara girmesinin engellenmesi amacıyla 11.06.2021 tarihli ve ..." sayılı İdare ve Gözlem Kurulu kararıyla yeniden eğitim hakkının engellenmesine ilişkin karar alındığını, bu karara itiraz etmesi sonucu Bandırma İnfaz Hakimliğince idare gözlem kurulunun kararının kaldırdığını ve mahkeme kararının kesinleştiğini, muhatabın yazılı görüşünün ekinde sunduğu tutanak eklerindeki beyanların aksine kendisinin koğuştan bile çıkartılması söz konusu olmadığından sistemselle hata nedeniyle

sınavlara giremediği beyanının da gerçekliği yansıtmaktan yoksun olduğunu belirtmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. 20.04.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesine göre; "*Bu Kanunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek üzere Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun kurulması, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin esasların düzenlenmesidir.*"

7. Mezkûr Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

8. 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Kurumun çalışma alanları" başlıklı 24'üncü maddesinin birinci fıkrasının (i) bendine göre; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun çalışma alanları arasında sayılmıştır.

9. Mezkûr Yönetmelik'in "İhlal kararı" başlıklı 69'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre; "*İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde ihlal kararı verilir.*"

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendine göre; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda; başvuranın iddiaları, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ile Bandırma 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun yanıtları ve konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

11. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13'üncü maddesine göre; "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarına göre; "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir*", "*Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.*" "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarına göre; "*Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz*", "*Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim,*

araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.”

12. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) “İnsan haklarına saygı yükümlülüğü” başlıklı 1'inci maddesine göre; “Yüksek Sözleşmeciler Tarafından kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar.” “İşkence yasağı” başlıklı 3'üncü maddesine göre; “Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”

13. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 1 No.lu Protokol'ün “Eğitim hakkı” başlıklı 2'nci maddesine göre; “Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yüklenmesi gereken görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.”

14. Avrupa İşkencenin ve İnsanlıkdışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelesinin Önlenmesi Komitesi (CPT) Standartları'na göre de; “Ancak mahkumlar, içinde buldukları hücredeki fiziksel şartlar ne kadar iyi olursa olsun, haftalar belki de aylar boyunca hücrelerinde kilitli biçimde çürümeye bırakılamazlar. CPT'ye göre tutukevlerindeki mahkumların günün makul bir kısmını (sekiz saat veya daha fazla) hücreleri dışında, belirli amacı olan ve değişen faaliyetler yaparak geçirmeleri hedeflenmelidir. Doğal olarak, hüküm giymiş mahkumların bulunduğu kurumlardaki programlar daha da uygun olmalıdır” (CPT Standartları, Genel Rapor'dan alıntı [CPT/Inf (92) 3], para. 47/2).

15. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Avrupa Cezaevi Kurallarına Dair Üye Devletlere Rec(2006)2-rev Sayılı Tavsiye Kararı'nın 28.1 ve 28.7 sayılı maddelerine göre; “Her cezaevi, mahpusların beklentilerini de dikkate alarak, bireysel eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için onlara mümkün olduğunca ayrıntılı ve anlaşılır eğitim programları sağlamaya çalışmalıdır”, “Uygulanabildiği ölçüde mahpusların eğitimi; a. Ülkenin eğitim ve meslekî eğitim sistemiyle bütünlük içerisinde olmalıdır. Böylece mahpuslar tahliyelerinden sonra herhangi bir zorlukla karşılaşmaksızın eğitim ve meslekî eğitimlerine devam edebilirler; ve b. Dışarıdaki eğitim kurumlarının himayesinde olmalıdır.”

16. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin “Eğitim hakkı” başlıklı 13'üncü maddesine göre; “Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Taraf Devletler, eğitimin, insanın kişiliğinin ve onur duygusunun tam olarak gelişmesine yönelik olacağı ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygıyı güçlendireceği hususunda mutabıktırlar. Taraf Devletler, ayrıca, eğitimin, herkesin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılmasını sağlayacağı, tüm uluslar ve tüm ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştireceği ve Birleşmiş Milletler'in barışın korunmasına yönelik faaliyetlerini güçlendireceği hususlarında mutabıktırlar.”

17. Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kurallar'ın (Nelson Mandela Kuralları) “Eğitim ve boş zaman değerlendirme” başlıklı 104'üncü maddesine göre; “1. Yararlanma yeteneği olan bütün mahpuslara, dinsel eğitimin verilmesi mümkün olan ülkelerde dinsel eğitim de dâhil, ileri eğitim verilir. Okur-yazar olmayan mahpuslar ile genç, mahpusların eğitimi zorunludur ve hapisane idaresi tarafından bu kişilerin eğitimine özel bir önem verilir. 2.

Uygulanabilir olduğu ölçüde, mahpusların eğitimi, tahliyelerini müteakip zorlukla karşılaşmadan eğitimlerini sürdürebilmeleri için, ülkenin eğitim sistemine entegre edilir.”

18. 29.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un “Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı” başlıklı 67’nci maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarına göre; “Kapalı ve açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde ancak, eğitim ve iyileştirme programları çerçevesinde kurum yönetimince belirlenen yerlerde görsel ve işitsel eğitim araç ve gereçlerinin kullanımına izin verilebilir. Eğitim ve iyileştirme programları gerekli kıldığı takdirde denetim altında internetten yararlanılabilir. Hükümlü, odasında bilgisayar bulunduramaz. Ancak, Adalet Bakanlığının uygun görmesi hâlinde eğitim ve kültürel amaçlı olarak bilgisayarın ceza infaz kurumuna alınmasına izin verilebilir”, “Bu haklar, tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir.” “Eğitim programları” başlıklı 75’inci maddesine göre; “Ceza infaz kurumlarında bulunduğu süre içinde hükümlüye, kişiliğini geliştirecek, eğitimini güçlendirecek, yeni beceriler elde etmesini, suç işleme eğilimini yok etmeyi sağlayacak ve salıverilme sonrasına hazırlayacak programlar uygulanır. Hükümlünün yaş, ceza süresi ve yeteneklerine öncelik verilerek ekonomik ve kültür durumuna uygun biçimde düzenlenen eğitim programları; temel eğitim, orta ve yüksek öğretim, meslek eğitimi, din eğitimi, beden eğitimi, kütüphane ve psiko-sosyal hizmet konularını kapsar.”

19. Günümüzde, ceza infaz kurumları birer okul, eğitim merkezi, rehabilitasyon merkezi, topluma kazandırma merkezi şeklinde çalışmakta ve eğitim-öğretim faaliyetleri uluslararası standartlara uygun bir şekilde yürütülmektedir. Bu kapsamda, hükümlü ve tutukluların; okuma ve yazma, açık öğretim ortaokulu, açık öğretim lisesi ve açıktan üniversite veya örgün olarak üniversite eğitimlerine devam etmelerine; kütüphane ve hazırlık kurslarına katılmalarına; açık futbol sahası ile kapalı spor salonlarında futbol, voleybol, basketbol, masa tenisi, badminton gibi sportif faaliyetlerde bulunmalarına; iş yurdu atölyelerinde meslek kazandırma faaliyetlerine katılmalarına; serbest zamanlarında kendi kabiliyetlerine göre el işi faaliyetlerinde bulunmalarına ve çok amaçlı salonlarda sosyal ve kültürel etkinliklere katılmalarına imkan tanınmaktadır. Eğitim teknolojilerindeki gelişmeler, yaygın öğretim çalışmalarını daha nitelikli düzeye getirmek için, internet erişimli sanal sınıf uygulamaları kapsamında, bir bölümü yaygın öğretim, bir bölümü ise örgün öğretim hizmetlerini kapsayan farklı bir öğretim sisteminin oluşturulmasını gerekli kılmıştır. Video konferans sistemi ile kapalı devre ders anlatımları, internet erişimli ara sınav uygulamaları ile hükümlü ve tutuklular buldukları ceza infaz kurumlarında, Bilgi İşlem Genel Müdürlüğüne hizmetlerine sunulmuş olan kullanıcı adı ve parolalarıyla, ilgili üniversitenin kurumlarımızca belirtilen sayfalarıyla sınırlı kalmak kaydıyla, memur nezaretinde eğitimlerine devam edebilmektedirler (*Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, “Eğitim Servisi Faaliyetleri”, 20.09.2022*).

20. Ulusal ve uluslararası mevzuatın yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de (AİHM) kararlarında devletin eğitim kurumlarına erişimi sağlama yükümlülüğü olduğunu, haklara getirilen kısıtlamaların makul ve orantılı olması, somut temeller ile risklere dayanan gerekçeleri olması gerektiğini vurgulamıştır.

21. Sözleşmeye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2'nci maddesi kapsamında hiç kimsenin eğitim hakkından yoksun bırakılmayacağı düzenlenmiş olup, eğitim hakkının varlığı kabul edilmiş ancak devletlere doğrudan bir pozitif yükümlülük yüklenmemiştir. Hüküm, devletlerin belli eğitim kurumlarını kurma ya da destekleme yükümlülükleri olduğu şeklinde yorumlanamayacak olsa da; devletlerin en azından söz konusu eğitim kurumlarına etkin erişimi sağlama yükümlülükleri bulunmaktadır (*AIHM, Mehmet Reşit ARSLAN ve Orhan BİNGÖL/ Türkiye, B. No: 47121/06, 13988/07 ve 34750/07, 18/06/2019, § 51*). Ayrıca, eğitim yalnızca eğitimden yararlananlara fayda sağlamakla kalmayıp, diğer toplumsal amaçlara da hizmet eden, demokratik bir toplumda temel yer tutan bir kamu hizmeti türüdür (*A.g.k., § 41*).

22. Cezaevinde bulunan mahpuslar, Sözleşme'nin 5'inci maddesinde düzenlenen kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı dışında, Sözleşme tarafından güvence altına alınan kötü muamelelere veya insanlık dışı ya da küçültücü ceza veya muamelelere tabi tutulamama, aile hayatına saygı hakkı, ifade özgürlüğü, ibadet etme hakkı, bir avukata veya mahkemeye etkin şekilde erişim hakkı, dilekçe hakkı gibi diğer temel hak ve özgürlüklerden yararlanmaya devam ederler. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı dışındaki haklara getirilen kısıtlamaların gerekçesi, güvenlik önlemleri, suçun önlenmesi ve kamu düzenine dayandırılrsa bu açıkça gösterilmelidir (*AIHM, Hirst/Birleşik Krallık, B. No: 74025/01,06/10/2005,§69*). Getirilen kısıtlamalar hakkın özüne zarar vermemeli, meşru bir amaç ve makul bir orantılılık ilişkisi içinde olmalıdır (*AIHM, Velyo VELEV/Bulgaristan, B. No:16032/07, 27/05/2014, § 32*). Mahkeme, kamu düzeninin korunması ile suç işlenmesinin önlenmesini meşru amaçlar olarak görmekle beraber, cezaevinde internete erişimin sınırlanması hususunda ulusal mahkemelerin güvenlik konusundaki risklere ilişkin olarak ayrıntılı bir inceleme yapmadan karar vermesi hususuna ilişkin; idarenin yetkisini kötüye kullanabileceğini, ulusal mahkemenin somut risklere dair detaylı bir değerlendirme yapmadığı için bu kötüye kullanımı engelleme yükümlülüğünü yerine getirmediğini ifade etmiş ve Sözleşme'nin ihlaline karar vermiştir (*AIHM, Kalda/Estonya, B. No: 17429/10, 19/01/2016, § 53; Jankovskis/Litvanya, B. No:21575/08, 17/01/2017,§63-64*).

23. İlgili Protokol'ün eğitim hakkını düzenleyen 2'nci maddesinde yükseköğretimin kapsam dışında tutulduğuna dair bir ibare mevcut olmadığı için, güvence altına alınan söz konusu eğitim hakkı ilk, orta ve yükseköğretim seviyelerini kapsamaktadır (*AIHM, Leyla ŞAHİN/Türkiye, B. No: 44774/98, 10/11/2005, § 134*).

24. ... Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü öğrencisi olan başvuran dilekçesinde, sınavlara girmesinde bir sakınca bulunmadığına dair Üniversitenin yazısı ve Ağır Ceza Mahkemesinin kararı olmasına rağmen Cezaevi İdaresince sınavlara girmesinin engellendiğini ve buna bağlantılı olarak eğitim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Cezaevi İdaresi, Kurumda örgün üniversite öğrencisi olup çevrim içi eğitimlere ya da sınavlara katılma talebinde bulunan ve farklı üniversitelerde okuyan altı mahpus bulunduğunu, Kurumda kalabalıklaşma sorunu nedeniyle personel eksikliği yaşandığını, eğitim amaçlı bilgisayar kullanımını sağlayabilecek bilgisayar, bilgisayar sınıfı ve altyapı imkânının bulunmadığını ifade etmiş, mahpusun çevrim içi sınav sayfasına erişim yapamadığı için katılmadığını gösteren tutanak belgelerini Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna iletmiştir. Başvuran, cevap dilekçesinde; tutanaklarda kendi imzası olmadığını, tutanakların kendisine tebliğ ve tebellüğ edilmediğini ve

tutanaklarda teknik arızadan dolayı çevrim içi sınav sayfasına bağlanılmadığı için sınavlara girememiş olduğu beyan edilse de aslında koğuştan hiç çıkartılmadığını ve kamera görüntüleri talep edilirse bu durumun görüleceğini aktarmıştır.

25. Ağır Ceza Mahkemesi, 08/01/2021 tarihli ve ... değişik İş sayılı kararında; İdare ve Gözlem Kurulunun 23/11/2020 tarihli ve ... karar sayılı kararında, mahpusların internet ve bilgisayar kullanarak uzaktan eğitim derslerine ve sınavlarına katılımlarına izin verilmesi durumunda güvenlik bakımından risk oluşacağı şeklindeki değerlendirmesinin soyut nitelendirmelerden ibaret olduğuna karar vererek başvuranın itirazını kabul etmiştir. İdare ve Gözlem Kurulu mahkeme kararını mülga kılmak için 11/06/2021 tarihli ve ... sayılı kararıyla mahpusların çevrim içi ders ve sınavlara katılamayacağına, okulun kabul etmesi durumunda sınavların fiziki olarak yapılacağına dair yeni bir karar vermiştir.

26. İdare ve Gözlem Kurulu, söz konusu kararlarında; cezaevinin işlevi ve amacı kapsamında mahpusların haklarının zaten kısıtlandığını, bu kısıtlılığın eğitim hakkını da kapsadığını, idarenin aldığı kararların idarenin takdir yetkisi kapsamında kaldığını, bununla beraber güvenliğin ve disiplinin sağlanması gerektiğini, eğitimin organizasyonu karmaşık ve sürdürülmesi maliyetli bir faaliyet olduğunu, ayrıca Kurumun personel sayısının, fiziki mekân ve alt yapının da yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

27. İdare ve Gözlem Kurulunun kararında belirtildiği gibi cezaevinin işlev ve amacı kapsamında mahpusların hakları kısıtlanmıştır; bununla beraber bu işlev ve amaç doğrultusunda cezaevlerinin eğitici ve ıslah edici bir boyutu olduğu, mahpusların ıslah edilmesi ve topluma kazandırılmaları suretiyle suç işleminin önlenmesi ve toplumsal refahın artırılmasının büyük önem taşıdığı bilinmektedir. Eğitim hakkı ihlali yaşanmaması için erişilebilir eğitimin mahpuslara sağlanması gerekmektedir; aksi halde gerek ulusal ve uluslararası mevzuat gerekse Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün Eğitim Servisi Faaliyetlerinde zikredilen eğitim hakkı erişilebilir ve uygulanabilir olmayacak, bu da gerçek anlamda bir eğitim hakkından yararlanılamamasına neden olacaktır.

28. İdarenin takdir yetkisini kullanırken sınırsız bir gücü olmamakla birlikte; meşru ve orantılı olunması, yetkinin kullanılmasında rasyonel gerekçelere dayanılması gerekmektedir. Ağır Ceza Mahkemesi, güvenlik riski nedeniyle çevrim içi eğitimin yapılamaması değerlendirmesine ilişkin gerekçesinin soyut nitelendirmelerden ibaret olduğuna hükmetmiştir. 5275 sayılı Kanun'un 67/4. maddesinde; internet olanaklarından yararlanma hakkının tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabileceği belirtilmiş olmakla beraber, başvuranın mala zarar verme, resmi belgede sahtecilik, nitelikli olarak konut dokunulmazlığını ihlal etme, kullanımları gereği açıkta bırakılmış eşya hakkında hırsızlık suçları dolayısıyla cezaevinde tutulduğu hususu Kurumumuza ulaştırılan belgelerden anlaşılmaktadır. Bununla birlikte İdare ve Gözlem Kurulunun; cezaevinde eğitim görmek isteyen kaç mahpus olduğu, mahpusların derslerine girebilecekleri kaç oda ve bilgisayar olduğu, İdare olarak sağlanması gereken durumların neler olduğu, neden sağlanmadığı ve sağlanamayacağı gibi sorulara cevap veren detaylı ve çözüm odaklı bir analiz yapmadığı, takdir yetkisi kapsamındaki kararını gerekçelendirilemediği değerlendirilmektedir. Eğitimin maliyetli olması, personelin ve alt yapının yetersiz olması şeklindeki gerekçeler eğitim hakkı ihlalini meşru hale getiremeyecektir. Bu nedenle de muhatap İdarenin başvuranın eğitime erişim talebini değerlendirirken maddi koşul odaklı tutumdan ziyade hak

temelli bir yaklaşım sergilemesi gerekmektedir.

29. Açıklanan tüm hususlar birlikte değerlendirildiğinde Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 69'uncu maddesinin birinci fıkrası gereği başvuranın eğitim hakkının "*ihlal edildiği*" kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLALİ YAPILDIĞINA,
2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

09.11.2022 tarihinde, Harun MERTOĞLU'nun karşı oyuyla, OY ÇOKLUĞUYLA, karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

e-imzalıdır

Av. Alişan TIRYAKI
II. Başkan

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTI
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

Ek: Karşı Oy

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

24.11.2022

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : M.Y.Y
Karar Numarası : 2022/795

Cezaevinde bulunan başvuranın eğitim hakkının ihlal edildiği iddiası ile yaptığı başvurusu üzerine Kurul tarafından verilen ihlal kararına iştirak edilmemiştir. Çünkü;

Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında yer almaktadır.

Eldeki başvuru ulusal önleme mekanizması kapsamında kabul edilmiş ve incelenmiştir. Ancak başvuranın eğitim hakkının ulusal önleme mekanizmasında bağlantısının nasıl kurulduğu anlaşılamamıştır. Eğitim hakkının ihlali duruma göre kötü muamele olabilir. Ancak başvuruların İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin Ek İhtiyari Protokolü uyarınca incelenmesi yine 6701 sayılı Kanun gereğidir. Diğer taraftan ayrımcılık yasağının ihlali ile işkence ve kötü muamele yasağının ihlali dışında Kurumun başvuru kabul etme yetkisi yoktur.

Her ne kadar Kanunda başvuru süresine dair bir zaman öngörülmemiş ise de hiçbir zaman sınırlaması olmadan başvurunun kabulünün de yerinde olmadığı kanaatiyle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi